

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์

การเปลี่ยนแปลงทางเกษตรกรรมและวิถีชีวิตของเกษตรกร
ในชุมชน

ผู้เขียน

พระเชี่ยวชาญ คำบาง

ปริญญา

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การศึกษานอกระบบ)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คุณิต ดวงสา

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตรในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา และวิถีชีวิตในด้านต่าง ๆ ของชาวบ้านที่ยังคงประกอบอาชีพการเกษตรและชาวบ้านที่เปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่นในชุมชน

ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาแบบเจาะลึก เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่มย่อย หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ แยกแยะประเด็นตามวัตถุประสงค์ วิเคราะห์และนำเสนอโดยการบรรยายและสรุปเชิงวิเคราะห์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงทางเกษตรกรรมของชุมชนบ้านป่าไผ่ หมู่ที่ 2 ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ 2519 – พ.ศ 2548) ในแต่ละช่วงเวลามีการเปลี่ยนแปลงดังนี้ ช่วงที่ 1 (พ.ศ 2519 – พ.ศ 2528) ชาวบ้านผลิตเพื่อบริโภคเป็นหลัก ส่วนที่เหลือก็นำไปจำหน่ายเพื่อนำรายได้มาเลี้ยงครอบครัว ใช้แรงงานสัตว์ในการผลิตมีการเอามือเอารุ่น (แลกเปลี่ยนแรงงาน) ใช้เทคโนโลยีที่ผลิตขึ้นเอง การจัดการทรัพยากรน้ำยังใช้ระบบเหมืองฝาย ทู่นที่ใช้ในการผลิตส่วนใหญ่ใช้ทุนของตนเอง มีการจำหน่ายผลผลิตกันภายในชุมชน ชาวบ้านยังคงปฏิบัติพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการเกษตรอย่างเคร่งครัด ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนในช่วงนี้มีความเหนียวแน่น เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพการเกษตรและอยู่ในชุมชน

ในช่วงที่ 2 (พ.ศ 2529 – พ.ศ 2538) เป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายเป็นหลัก โดยมีการเพิ่มปริมาณการผลิตมากขึ้น มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการผลิต มีการใช้รถไถ การใช้ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง มีการจ้างแรงงานและมีการกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส) มาลงทุนในช่วงที่ 2 ปัญหาการผลิตในช่วงนี้ได้แก่ราคาผลิตผลที่ขึ้นกับตลาด บางครั้งราคาตกทำให้ขาดทุนและเป็นหนี้สิน

ช่วงที่ 3 (พ.ศ 2539 – พ.ศ 2548) ชาวบ้านมีการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตด้านการเกษตรโดยการลดต้นทุนการผลิต เช่น ลดการใช้สารเคมีและหันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพแทน มีการปลูกพืชหมุนเวียน ปลูกพืชแบบผสมผสาน มีการเอามือเอารวันกัน (แลกเปลี่ยนแรงงาน) และใช้แรงงานคนเป็นหลัก มีการรวมตัวกันตั้งกลุ่มขึ้นในชุมชนเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง และมีการส่งเสริมและรื้อฟื้นพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเกษตร เพื่อให้ชาวบ้านกลับมาเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาของชุมชน

วิถีชีวิตของชาวบ้านที่ประกอบอาชีพการเกษตร มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนสม่ำเสมอ มีเวลาอยู่กับครอบครัว ฟังพาทอล์กกันในกลุ่มเครือข่ายตลอดเวลา เห็นความสำคัญของพิธีกรรมและประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน ทำให้มีความสัมพันธ์อย่างเหนียวแน่นกับคนในชุมชน มีโอกาสได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของชุมชนอย่างทั่วถึง วิถีชีวิตของชาวบ้านกลุ่มนี้ยังเป็นไปตามแบบเดิมของชุมชน เพราะประกอบอาชีพและอาศัยอยู่ในชุมชน

ในส่วนของชาวบ้านที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ นอกภาคการเกษตร มีความผูกพันกับชุมชนลดน้อยลงเพราะมีอาชีพต้องออกจากหมู่บ้านทุกวัน โอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ จึงมีน้อยและมีเวลาอยู่กับครอบครัวลดน้อยลงด้วย ด้านการให้ความสำคัญกับพิธีกรรมและประเพณีต่าง ๆ ของชุมชนก็ลดน้อยลง แต่ชาวบ้านกลุ่มนี้จะมีความสัมพันธ์กับคนนอกชุมชนมากขึ้นตามลักษณะของอาชีพที่ทำ

Thesis Title Agricultural and Life Styles Changes of Farmers in Communities

Author Phra Chiawchan Kambang

Degree Master of Education (Nonformal Education)

Thesis Advisor Asst.Prof.Dr.Dusit Duangsa

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the agricultural changes and lifestyles in various dimensions of farmers during 30 years in a community. Data were collected by the use of in-depth interviews, participant and non-participant observations, and focus group discussions. The collected data were examined, then, identified according to the issues, grouped for further analyses and descriptively presented.

The research results were as follows.

Since 30 years ago (during B.E. 2519-2548), changes, which were emerged in “Ban Papai” community, Moo 2, Mae Pong sub-district, Doi Saked, Chiang Mai province, could be described in each sequential period. In the first period during B.E. 2519-2528, the villagers mostly produced agricultural products for self consumption, and the remainder was sold out for earning additional incomes for securing their families. They mainly used animals in the production with their own financial capitals, and with some inter-changes of labors among the villagers on mutual help basis. Purchasing was conducted among the villagers within the community. Their social relationships were rather rigidly connected, because most of them still earned their living on agriculture within their community.

In the second period during B.E. 2529-2538, it was the time of increasing production with more modern technology applications such as tractors, chemical substance fertilizer, insecticide, labor and employment, and using banking loans from the Bank of Agriculture and Agricultural Co-operatives (BAAC) for their investment. Their main

problem during this period was about the lower prices of agricultural products and produces, resulting in being in debt and lacking of profit.

In the third period during B.E. 2539-2548, the villagers could adjust themselves and their agricultural production techniques by reducing the production cost, such as using bio-fertilizer instead of chemical substances, using rotating plantation system, mutual labor exchanges, and using human labor as the main production capital. They also formed various groups within the community as a tool to bargain with the middle men, and promoted some old rituals and rites relating to agricultural production in order to encourage the villagers to recognize more local community wisdom.

The local lifestyles relating to agricultural occupation facilitated the villagers to involve in the community activities more frequently with more time with families, mutual reliance among peers and cousins including recognition of rituals and traditions of the communities. Those factors helped tying up the community relationships, bringing the villagers with more information and perception. The villagers' ways of living did still continue as what had happened in the old days because of their occupations and residences within the community.

However, the villagers with occupations outside the agricultural sector had less relationship with their community because they had to work outside their community daily. They had less opportunity to participate in the community activities with less time with their families. They seemed to give less significance to the community's rituals and traditions.

They had more relationship with the outsiders according to their existing occupations.